

Kwartaaloverzicht arbeidsmarkt 2005/1

Hans Langenberg

Het eerste kwartaal van 2005 betekende in veel opzichten een terugval. De economie kromp ten opzichte van het voorafgaande kwartaal en het banenverlies vlakke niet verder af. De werkloosheid steeg slechts weinig, maar dit kwam vooral omdat de omvang van de beroepsbevolking kromp. Het aantal WW-uitkeringen liep verder op. Het meest positieve signaal op het terrein van de arbeidsmarkt vormde de sterke stijging van het aantal openstaande vacatures.

1. Werkgelegenheid

In het eerste kwartaal van 2005 waren er 75 duizend banen van werknemers minder dan in het overeenkomstige kwartaal van 2004. Hiermee heeft de afvlakking van het banenverlies zich vooralsnog niet verder doorgezet. De daling is gelijk aan de overeenkomstige daling in het vierde kwartaal van 2004. Ten opzichte van een kwartaal eerder nam het aantal banen van werknemers in het eerste kwartaal van 2005 af met 21 duizend (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden).

De cijfers over banen en lonen die afkomstig zijn van de Arbeidsrekeningen zijn per 1 juli 2005 gereviseerd. Na revisie komt de grootste terugloop van het aantal banen te liggen in het vierde kwartaal van 2003. Toen waren er 39 duizend werknemersbanen minder dan een kwartaal eerder (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Hierna werd de daling alsmar minder tot het eerste kwartaal van 2005. Omgerekend naar arbeidsjaren bedroeg de afname van werkgelegenheid ten opzichte van een jaar eerder 71 duizend. Dit is een minder grote krimp dan in het vierde kwartaal van 2004. De daling in het eerste kwartaal komt overeen met 1,3 procent van de arbeidsjaren. In banen draagt zij 1,0 procent.

In het eerste kwartaal van 2005 telde het bedrijfsleven 16 duizend banen minder dan een kwartaal eerder (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Nadat het banenverlies in het bedrijfsleven eerder wat afvlakte, is de afname in het eerste kwartaal toch weer iets groter dan in het voorafgaande kwartaal. Het aantal banen in de niet-commerciële dienstverlening nam in het eerste kwartaal af met 5 duizend.

Staat 1
Kerncijfers arbeidsmarkt

	2005		2003				2004				2005
	1e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	
<i>Stand</i>	<i>Verandering t.o.v. een jaar eerder</i>										
	<i>x 1 000</i>										
Banen van werknemers	7 317*	18*	-30*	-64*	-110*	-136*	-131*	-120*	-75*	-75*	
Arbeidsvolume van werknemers	5 610*	-15*	-48*	-72*	-78*	-116*	-109*	-99*	-86*	-71*	
Openstaande vacatures ¹⁾	154	-54	-37	-34	-27	-2	11	28	26	33	
Ontstane vacatures	217	-36	-25	-19	-10	1	28	27	24	39	
Vervulde vacatures	183	-25	-43	-22	-17	-23	15	10	26	32	
Potentiële beroepsbevolking	10 984*	60*	55*	50*	44*	55*	52*	46*	46*	25*	
w.v.											
beroepsbevolking	7 344*	112*	55*	41*	34*	-41*	-10*	31*	22*	2*	
w.v.											
werkzaam	6 826*	23*	-52*	-40*	-66*	-171*	-100*	-24*	-35*	-15*	
werkloos	518*	89*	107*	81*	99*	130*	90*	55*	57*	17*	
WW-uitkeringen ¹⁾	341	58	68	79	83	74	68	48	37	29	
Instroom WW	113	28	20	23	18	2	-3	-6	6	5	
Uitstroom WW	98	9	10	12	14	12	8	17	18	10	
	<i>Na verwijdering van seizoeninvloeden (indien aanwezig)</i>										
<i>Stand</i>	<i>Verandering t.o.v. een kwartaal eerder</i>										
	<i>x 1 000</i>										
Banen van werknemers	7 401*	-3*	-22*	-32*	-39*	-33*	-26*	-20*	-9*	-21*	
Openstaande vacatures ¹⁾	141*	-12	-1	-22	6	14	9	4	3	13*	
Werkloze beroepsbevolking	496*	14*	44*	14*	28*	44*	5*	-21*	29*	4*	
WW-uitkeringen ¹⁾	329*	24	26	20	16	11	22	0	3	4*	
Bijstandsuitkeringen van thuiswonenden onder de 65 jaar ¹⁾		5	2	3	5	3	-1	-3	1*		
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ¹⁾²⁾	950	-1	-3	-4	-3	-10	-4	-4	-4	-10	
Instroom arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	14*	-2	-3	-2	1	-2	1	-1	0	-4*	
Uitstroom arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	21	2	0	0	-1	1	-3	1	-1	0	

¹⁾ Aan het eind van het kwartaal.

²⁾ De arbeidsongeschiktheidsregelingen omvatten WAO, WAZ en Wajong.

zend. In het voorafgaande kwartaal was er nog een lichte stijging. Aan de lange periode van *grote* banengroei in de niet-commerciële dienstverlening kwam begin 2004 een einde.

2. Vacatures

Aan het einde van het eerste kwartaal van 2005 stonden er 154 duizend vacatures open. Dit zijn er 33 duizend meer dan een jaar eerder. Het aantal vacatures blijft daarmee fors oplopen. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2004 steeg het aantal openstaande vacatures met 13 duizend (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Het aantal vacatures neemt toe vanaf het vierde kwartaal van 2003. Daarvoor daalde het aantal vacatures drie jaar lang.

Door de stijging van het aantal vacatures is de spanning op de arbeidsmarkt iets verder opgelopen. In het eerste kwartaal van 2005 stonden op de duizend banen 23 vacatures open. Vier jaar eerder bereikte de spanning op de arbeidsmarkt een hoogste punt. Op de duizend banen stonden toen 32 vacatures open. Hierna liep de spanning terug tot het eerste kwartaal van 2004, om daarna weer op te lopen. In het eerste kwartaal van 2004 stonden op de duizend banen 18 vacatures open.

In het eerste kwartaal van 2005 ontstonden 217 duizend vacatures. Dit waren er 39 duizend meer dan in het overeenkomstige kwartaal van 2004. Het aantal ontstane vacatures blijft daarmee fors oplopen. Ook het aantal vervulde vacatures nam toe, zij het in een iets lager tempo. Er werden in het eerste kwartaal 183 duizend vacatures vervuld. Dit betekent een toename van 32 duizend ten opzichte van een jaar eerder.

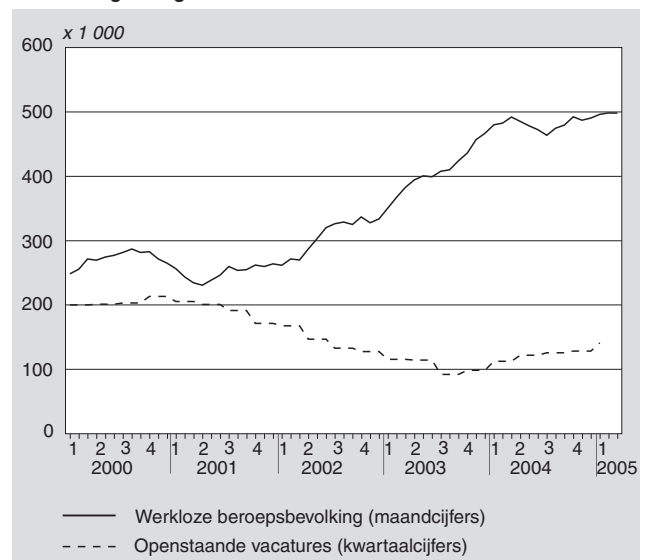
3. Werkloosheid

In het eerste kwartaal van 2005 waren er 17 duizend werklozen meer dan in het eerste kwartaal van 2004. Ten opzichte van het voorafgaande kwartaal steeg het aantal werklozen met 4 duizend (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Dit betekent dat de stijging van de werkloosheid is afgevlakt. In het eerste kwartaal van 2005 waren er 518 duizend werklozen. Dit is 7,1 procent van de beroepsbevolking.

De afvlakking van de stijging van de werkloosheid hangt meer samen met de ontwikkeling van de beroepsbevolking dan met die van de werkgelegenheid. In het eerste kwartaal van 2005 nam de beroepsbevolking af met 25 duizend ten opzichte van het voorafgaande kwartaal. Tot 2003 groeide de beroepsbevolking jaarlijks met meer dan 100 duizend personen. Hierna is de groei afgevlakt. Dit is gedeeltelijk om demografische redenen: er is minder immigratie en meer emigratie, en de eerste tekenen van vergrijzing worden zichtbaar in de bevolkingsopbouw. De potentiële beroepsbevolking (15–64-jarigen) groeide in het eerste kwartaal nog maar met 2 duizend. Tot voor kort waren stijgingen van meer dan tienduizend per maand gebruikelijk. Een andere reden voor de afname van de beroepsbevolking is terugtrekking van de arbeidsmarkt onder jongeren. Na drie jaar van laagconjunctuur en afnemende werkgelegenheid, zijn veel jongeren ontmoedigd geraakt en zoeken ze naar manieren om hun intrede op de arbeidsmarkt uit te stellen, bijvoorbeeld door (extra) studie.

Het is opmerkelijk dat het aantal werklozen nog altijd stijgt, terwijl het aantal openstaande vacatures al enkele kwartalen aan het oplopen is. Doorgaans kennen de aantallen werklozen en vacatures een tegengestelde ontwikkeling. Dat de relatie momenteel (tijdelijk) niet opgaat, is niet uniek. Het komt vaker voor rondom omslagpunten. Wat hierbij een rol kan spelen is dat we van een krappe arbeidsmarkt aan het begin van deze eeuw terecht zijn gekomen in een ruime arbeidsmarkt. Werkgevers zijn wellicht kieskeuriger geworden bij het aannemen van personeel. Verder wordt er waarschijnlijk in toenemende mate gebruik gemaakt van tijdelijke (uitzend)krachten. Dit kan een stuwend effect hebben op het aantal vacatures.

1. Werkloze beroepsbevolking en aantal openstaande vacatures, seizoengecorrigeerd

Aan het eind van het eerste kwartaal van 2005 werden 341 duizend werkloosheidsuitkeringen verstrekt, 29 duizend meer dan een jaar eerder. Ten opzichte van een kwartaal eerder werden er in het eerste kwartaal 4 duizend uitkeringen extra verstrekt (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). De stijging is groter dan in de voorafgaande twee kwartalen. De afvlakking van de stijging heeft zich dus voorsnog niet verder doorgezet. Dit neemt niet weg dat de toename in het eerste kwartaal bescheiden is ten opzichte van de grote stijgingen in 2003 en het eerste halfjaar van 2004. Vergeleken met een jaar eerder lag in het eerste kwartaal zowel de instroom in de WW als de uitstroom uit de WW hoger. De instroom steeg met 5 duizend, de uitstroom met 10 duizend.

4. Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid

Aan het eind van het eerste kwartaal van 2005 werden er 950 duizend arbeidsongeschiktheidsuitkeringen verstrekt. Dit zijn er 10 duizend minder dan een kwartaal eerder. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalt vanaf begin 2003. Ten opzichte van voorgaande kwartalen is het dalingstempo iets gestegen. Het dalingstempo lag een half jaar lang vrijwel constant op 4 duizend uitkeringen per kwartaal. De versnelde daling in het eerste kwartaal is te

Staat 2
Kerncijfers arbeidsmarkt (vervolg)

	2003				2004				2005
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw
	%								
Volumemutatie van het BBP ten opzichte van het voorafgaande kwartaal	0,2*	-0,4*	0,1*	0,5*	0,9*	0,4*	0,5*	0,0*	-0,8*
Ontwikkeling cao-lonen per maand ¹⁾	3,3	3,0	2,6	2,4	1,7	1,4	0,9	0,7	0,7*
Ontwikkeling contractuele loonkosten per maand	3,9	3,5	3,1	3,0	2,8	2,6	2,3	2,1	1,3*
Ontwikkeling consumentenprijzen	2,4	2,0	2,0	1,9	1,2	1,5	1,1	1,3	1,7
Vacaturegraad ²⁾	18	18	12	14	18	20	16	18	23*
Werkloosheid	5,0*	5,3*	5,4*	5,6*	6,8*	6,6*	6,1*	6,4*	7,1*
Werkloosheid, na verwijdering van seizoeninvloeden	4,7*	5,3*	5,5*	5,9*	6,5*	6,6*	6,3*	6,6*	6,7*
Ziekteverzuim bij particuliere bedrijven	5,3	4,7	4,1	4,9	5,1				

¹⁾ Inclusief bijzondere beloningen.

²⁾ Aantal openstaande vacatures op de duizend banen.

herleiden tot een versnelde afname van de instroom. Redenen hiervoor zijn dat werknemers met ingang van 1 januari 2004 eerst twee jaar ziek moeten zijn alvorens ze een beroep kunnen doen op de WAO en dat de keuringsnormen zijn verzwaard.

Vanwege de overgang op een nieuwe statistiek zijn er nog geen nieuwe cijfers over het ziekteverzuim beschikbaar.

5. Lonen en prijzen

In het eerste kwartaal van 2005 bedroeg de stijging van de cao-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen 0,7 procent ten opzichte van een jaar eerder. Hiermee is de cao-loonstijging verder afgevlakt. In 2004 kwam de stijging ten opzichte van een jaar eerder uit op 1,2 procent. De stijging van de cao-lonen loopt terug vanaf 2001.

Het cijfer over het eerste kwartaal van 2005 is gebaseerd op maar 53 procent van de cao's waaruit de statistiek is opgebouwd. Omdat veel cao's de laatste tijd sterk vertraagd worden afgesloten, kan het cijfer wellicht nog veranderen.

De contractuele loonkosten stegen in het eerste kwartaal met gemiddeld 1,3 procent. De loonkosten stijgen nog altijd sneller dan de cao-lonen vanwege de stijging van de sociale premies ten laste van werkgevers. Het gaat hierbij onder meer om werkgeversbijdragen voor pensioen en werkloosheid.

In het eerste kwartaal van 2005 lagen de consumentenprijzen gemiddeld 1,7 procent boven die in het overeenkomstige kwartaal van 2004. Het is het tweede achtereenvolgende kwartaal dat de inflatie oploopt, nadat zij in het derde kwartaal van 2004 een voorlopig laagste punt van 1,1 procent had bereikt.

6. Conjunctuur

In het eerste kwartaal van 2005 daalde het volume van het BBP met 0,5 procent ten opzichte van het overeenkomstige kwartaal een jaar eerder. Ten opzichte van een kwartaal eerder daalde het volume van het BBP met 0,8 procent (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). De cijfers van de Nationale rekeningen zijn gereviseerd. Het beeld dat na revisie naar voren komt is dat 2004 een periode van groei kende waaraan in het vierde kwartaal een einde

kwam. In het eerste kwartaal van 2005 sloeg de groei om in krimp.

Van de drie componenten van economische ontwikkeling groeide in het eerste kwartaal van 2005 ten opzichte van een jaar eerder alleen de uitvoer. Deze lag 5,0 procent hoger dan in het overeenkomstige kwartaal van 2004. De consumptieve bestedingen daalden met 1,1 procent ten opzichte van een jaar eerder. De investeringen in vaste activa daalden met 1,6 procent. De daling van de investeringen komt na vijf achtereenvolgende stijgingen. De consumptie heeft in de recente periode van laagconjunctuur nog geen echte oplevingen gekend.

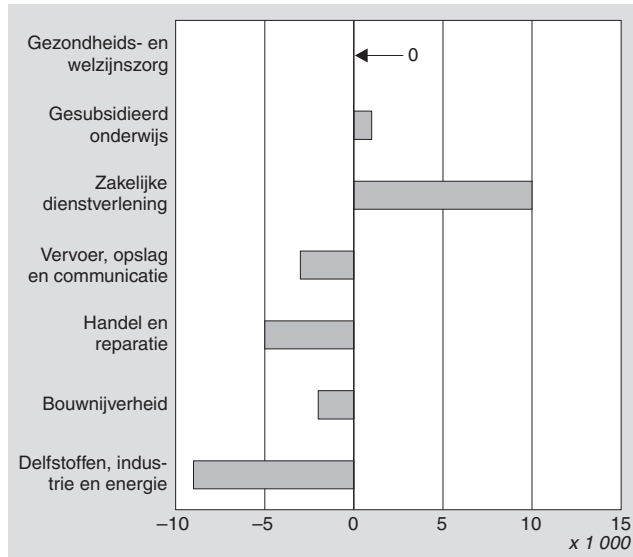
7. Verschillen tussen bedrijfstakken

In het eerste kwartaal van 2005 is het aantal banen ten opzichte van het voorafgaande kwartaal met 21 duizend afgenomen (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). Deze afname vormt een breuk met de afvlakking van het banenverlies dat begin 2004 inzette. In het vierde kwartaal daalde het aantal banen nog maar met 9 duizend. Dat het verlies in het eerste kwartaal relatief hoog uitpakte komt omdat er in het bedrijfsleven een extra hoog banenverlies was (16 duizend) en zich voor het eerst ook in de niet-commerciële dienstverlening een verlies aftekende (5 duizend). Het extra banenverlies in het bedrijfsleven komt vooral door de industrie die in het eerste kwartaal 9 duizend banen verloor (delfstoffenwinning en energie- en waterleidingbedrijven inbegrepen). In het vierde kwartaal van 2004 bleef het verlies in deze bedrijfstak nog beperkt tot 5 duizend banen. Dat het aantal banen in de niet-commerciële dienstverlening afnam komt door een banenverlies bij het openbaar bestuur van 5 duizend en doordat er in de zorg voor het eerst in jaren geen banen bijkwamen.

Positieve uitschieter in de werkgelegenheidsontwikkeling is de zakelijke dienstverlening waar er in het eerste kwartaal 10 duizend banen bijkwamen. De banengroei in de zakelijke dienstverlening loopt op. In het vierde kwartaal van 2004 steeg het aantal banen er met 7 duizend. Oorzaak van de oplopende banengroei is de toegenomen inzet van uitzendkrachten.

In tegenstelling tot het aantal banen stijgt het aantal openstaande vacatures al weer anderhalf jaar. Hoewel het stij-

2. Mutatie aantal banen van werknemers: eerste kwartaal 2005 ten opzichte van een kwartaal eerder, seizoengecorrigeerd

gingstempo in de tweede helft van 2004 wat afnam, ging het aantal openstaande vacatures in het eerste kwartaal van 2005 juist extra omhoog. Er waren 13 duizend vacatures meer dan een kwartaal eerder (gecorrigeerd voor seizoeninvloeden). In het vierde kwartaal steeg het aantal vacatures met maar 3 duizend. Hoewel het aantal vacatures ook in de niet-commerciële dienstverlening enigszins toenam, kan de extra stijging van het aantal openstaande vacatures voor het grootste deel worden toegeschreven aan het bedrijfsleven en meer in het bijzonder de commerciële dienstverlening. Hier steeg het aantal openstaande vacatures met 10 duizend. Van niet alle bedrijfstakken binnen de commerciële dienstverlening bestaan seizoengecorrigeerde cijfers, maar duidelijk is wel dat de toename van het aantal vacatures niet alleen op conto geschreven kan worden van de zakelijke dienstverlening. In dit verband moet gewezen worden op een verschil tussen vacature-aantallen en banenaantallen. Vacatures voor uitzendkrachten

worden verspreid geteld bij de bedrijfstakken die uitzendkrachten willen aannemen. Banen voor uitzendkrachten worden geteld bij de uitzendbureaus (onder de zakelijke dienstverlening).

8. Verschillen tussen demografische groepen

Het aantal werkloze mannen was in het eerste kwartaal van 2005 vrijwel even hoog als een jaar eerder. De stijging van de werkloosheid komt dan ook vrijwel geheel op conto van vrouwen: in een jaar tijd kwamen er 15 duizend werkloze vrouwen bij. De afwijkende ontwikkeling tussen mannen en vrouwen heeft te maken met afwijkende ontwikkelingen in de beroepsbevolking naar geslacht. De mannelijke beroepsbevolking is in een jaar tijd afgenomen met 38 duizend. De vrouwelijke groeide daarentegen met 41 duizend.

Het werkgelegenheidsverlies was groter voor mannen dan voor vrouwen. In het eerste kwartaal van 2005 werden 72 duizend banen minder door mannen bezet dan een jaar eerder. Vrouwen kenden een netto banenverlies van 3 duizend. Door de afvlakking van de banengroei in de niet-commerciële dienstverlening dreigen vrouwen een belangrijke buffer tegen werkloosheid te verliezen. In het eerste kwartaal van 2005 werden door vrouwen 20 duizend banen extra bezet in de niet-commerciële dienstverlening. In de periode 2001–2003 kwamen er in deze sector voor vrouwen jaarlijks 60 à 70 duizend banen bij. Mannen verloren in het eerste kwartaal 13 duizend banen in de niet-commerciële dienstverlening. Dit kwam vooral door verlies van werkgelegenheid bij het openbaar bestuur.

De toename van het aantal werklozen komt geheel op conto van 25-plussers. Het aantal werkloze jongeren (15–24 jaar) daalde in een jaar tijd met 5 duizend. Deze daling heeft te maken met terugtrekking van de arbeidsmarkt. Terwijl het aantal 15–24-jarigen in een jaar tijd met 10 duizend steeg, daalde het aantal 15–24-jarigen dat deel uitmaakt van de beroepsbevolking met 39 duizend. Onder 25-plussers is de terugtrekking van de arbeidsmarkt niet waarneembaar.